

Ocjene¹⁾.

Vladimir Ćorović, Kralj Tvrtko I. Kotromanić.

Beograd 1925. (Posebna izdanja srpske kr. akademije knjiga LVI.)

Srpska kr. akademija izdala je prošle godine odličnu monografiju prof. dr. Ćorovića „najvećeg vladara bosanske države i jedne od najljepših ličnosti cjelokupne naše prošlosti“. Ovo je prva monografija Tvrtkova. Uzrok što je naša historiografija dosta maćuhinski postupila s Tvrtkovom ličnošću leži u tome, što su vrela za njegovo vladanje dosta oskudna, što o njemu nemamo nijednog domaćeg ni stranog opisa i najzad što nije očuvan ni jedan njegov lik. Historik se nalazi često u veoma teškom položaju, da na osnovu kakvog izvršenog akta po svojoj najboljoj uvidavnosti stvara kombinacije. Zato se, dašto, traži solidno poznavanje prilika svih susjednih država, s kojima je Bosna bila u dodiru.

G. Ćorović poslužio se za svoju monografiju svim dosada štampanim vrelima i literaturom, te nekim dosada nepoznatim bilješkama iz dubrovačke arhive, koji osvjetljaju tu i tamo koji važniji detalj Tvrtkove vlade, ali nisu od znatnijeg zamašaja. G. Ćorović je ovom monografijom pokazao, da su u njega kao historika sva ona svojstva, koja su potrebna, da Tvrtkova ličnost i njegova radnja budu prikazane u objektivnoj slici, bez ikakvog pokušaja nekritičnih pridodataka i kombinacija sumnjive vrijednosti.

Prikazujući mladost Tvrtkovu, njegovu borbu s prevrtljivom i sebičnom bosanskom vlastelom, s bratom Vukom pa i s kraljem Ludovikom I. i konačnu njegovu pobjedu, g. Ćorović sravnjuje Dušanova sina „nejakog“ Uroša, s mladim Tvrtkom i kaže: „Tvrtko je sasvim druge građe i drugoga duha. Po jutru se dan poznaje. Iz iste situacije i možda gore, u kakovoj se odmah na početku još nije nalazio srpski car, Tvrtko je izišao kao pobjednik i kao čovjek, koji stvara još veće od onog, što je zatekao. Uroš gubi i od vlasti i od ugleda što više vlada i što ga ljudi bolje upoznaju. Tvrtko samo dobija. Tko je god uzeo stvar protiv Uroša, taj je uspio; pred Tvrtkom posrnuli su svi potomci. U prirodi bosanskoga bana osjećalo se jasno, da hoće i da zna vladati, dok je ruka Dušanova jedinca drhtala vjerovatno i onda, kad je trebalo staviti i običan potpis na povelju“.

Čini se da je ispravna kombinacija g. Ćorovića o Tvrtkovim osnovama stvaranja prijateljskog fronta Bosne, Srbije i Bugarske u vrijeme, kad je s juga nadirao opasan neprijatelj svih balkanskih naroda: Osmanlija. Zato se Stjepan Tvrtko i oženio Dorotejom, kćeri bugarsko-vidinskog cara. Ovaj je front mogao da bude od koristi i u odnosu prema Mađarima. Jasnije se to ispoljuje poslije smrti ugarskoga kralja Ludovika, kad Tvrtko po-

¹⁾ Djela su poredana alfabetskim redom po imenima autora.

maže hrvatske buntovnike protiv mađarske vlasti. On time jača narodni front. Šireći svoju vlast po Dalmaciji, ipak ne zaboravlja na opasnost, koja prijete njegovu prijatelju i savezniku knezu Lazaru. Za odlučnu borbu na Kosovu šalje pomoćnu vojsku. Uz tu vojsku pristao je i buntovnik Ivaniš Horvat, svakako fakat, koji mnogo pridonosi vjerovatnosti kombinacije o stvaranju Tvrtkovog narodnog fronta*).

Kad mu je umrla žena Doroteja, Tvrtko se sprema da se oženi i po drugi put. Imajući stalno pred očima Mađare kao protivnike, htio je da dobije za prijatelja nekoga od mađarskih susjeda, koji bi mu mogao da bude od koristi u eventualnoj borbi. Zatražio je ruku kćeri moćnog austrijskog vojvode Albrechta III. Izgleda da je stvar bila već u glavnom riješena, ali iznenada smrt je prekinula Tvrtka na putu još većih uspjeha.

Tvrtko kao i Dušan umrli su a da nisu dospjeli urediti svoje tekovine. Nijedan nije imao sreće da odgoji sebi ravna nasljednika. Zato su, kaže Ćorović, prošli kroz našu historiju kao dva svijetla meteora, silni po zamahu i uspjehu, ali osamljeni kao odsječeni od svog vremena i svoje sredine; osvjetljeni u tolikoj mjeri, da oni poslije njih potonuše u potpunu pomrčinu.

Na kraju svoje monografije razređuje g. Ćorović detaljnije paralelu, koju je prvi povukao između Dušanove i Tvrtkove radnje prof. Stanojević. U Dušanovo carstvo ušle su zemlje, koje nisu imale ničeg zajedničkog sa srpskom prošlošću i našom rasom. Ušao je elemenat arbanaški i grčki, ovaj drugi naročito opasan, jer je bio kulturno jači od Srba, nacionalno svjesniji i u državnim poslovima vještiji. Velika ekspanzivnost Dušanova bila je samo varka snage i nesumnjivo više slabost nego jačina. Tvrtkova je koncepcija bila nacionalnija, koliko se to sa svim rezervama za Srednji Vijek uopće može reći, i stvarnija. Tvrtkova Bosna imala je centralni položaj u srpsko-hrvatskom narodu i bila je gotovo kao određena, da obuhvati na oba krila oba naša plemena. Tvrtko je bio prvi, koji je osjetio taj geografski značaj Bosne. Za naša shvatanja Tvrtko je bio kao srpsko-hrvatski vladalac, ako ne nacionalno svjesniji od Dušana (to je suviše smjelo i nehistorijski reći), no svakako nacionalno stvarniji. Tvrtkov plan bio je možda suviše smion, nesumnjivo suviše obiman, ali u osnovi pozitivan i stvarno jedini plan s dubljim rješenjem srpsko-hrvatskog državnog pitanja.